

Hvordan deles vi om barnet – med barnets bedste for øje?

AF CHARLOTTE HØJGAARD JESSEN FOR TEAMWORK FAMILY APS

Skilsmissen har en pris. Den koster i forhold til, hvor meget vi kan være sammen med vores barn. Den koster, fordi vi er nødt til at sætte os ud over os selv, vores følelser og behov. Den koster, fordi vi er nødt til at give slip på retfærdighed – og sætte hvad der er bedst for barnet i centrum.

Mange forældre tager udgangspunkt i, at de skal finde en retfærdig løsning. Og til forskel fra tidligere fokuseres der nu også lovgivningsmæssigt på, at børn har lige stor tilknytning til begge forældre efter en skilsmisse. Det hensyn overskygger mange børns behov for at høre til og have en fast bopæl.

Tidligere boede barnet som oftest hos sin mor – og så sin far i en eller to weekender om måneden. Nu er deleordninger blevet almindelige, og især 7/7-ordningen er blevet populær. Men tilgodeser deleordninger som fx 7/7-ordningen barnets behov – eller tilgodeser ordningen forældrenes behov for retfærdighed?

I modsætning til børn i kernefamilier, der må formodes at leve et trygt, forudsigeligt hverdagsliv med et entydigt normsæt, bliver skilsmissebørn ofte kastet ud i en kaotisk livssituation med risiko for, at det kan påvirke deres udvikling og fremtidige adfærd. Derfor er vi nødt til at se på, hvad der ligger i et begreb som *barnets bedste*, når vi skal diskutere skilsmissebørns samværsaftaler.

Vi vil i artiklen her diskutere, hvad der ligger i begrebet *barnets bedste*, når samvær skal deles. Vi vil opdele barnets behov for henholdsvis samvær og stabilitet efter alder – på baggrund af psykologiske og sociologiske studier og rapporter fra blandt andet Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) og Egmont Fonden. Til sidst vil vi liste nogle af de almindeligste deleordninger og kort beskrive deres fordele og ulemper. Ligesom vi vil beskrive forudsætningerne for en velfungerende deleordning.

Vi kan allerede nu afsløre, at konklusionen på de mange undersøgelser og rapporter er, at samvær og deleordninger med fordel kan varieres over tid. At det er ok at afprøve og vurdere forskellige typer af samvær. Og at forældresamarbejde er altafgørende for, hvordan barnet trives i sin samværsordning.

BARNETS BEDSTE

En undersøgelse lavet af SFI viser, at af de forældre, der i Statsamtet har fået tildelt fælles forældremyndighed, taler 43 % ikke med hinanden om ting fra barnets hverdag. 28 procent har overhovedet ingen kontakt med hinanden. Og ikke overraskende, konkluderer rapporten, at børn i disse familier trives markant meget dårligere end skilsmissebørn med samarbejdende forældre.

Alle studier uden undtagelse understreger, at samarbejdet mellem forældrene er af essentiel betydning for, hvordan et skilsmissebarn trives. Det betyder, at hvis vi som forældre vil barnets bedste, er vi nødt til at tilsidesætte negative følelser, selvretfærdighed, angst, jalousi og sårethed, når vi skal diskutere samværsordning.

Det skal understreges, at samarbejdende forældre ikke nødvendigvis betyder ensartethed og enighed. Studier viser, at børn sagtens kan tåle forskellighed og uenighed, men ikke fjendtlighed og negativitet. Og heller ikke

tavshed, der på sin egen subtile måde straffer alle inkl. barnet. Uanset hvordan vi som forældre har det med hinanden, er vi som minimum nødt til at have et 'professionelt' samarbejde omkring vores barn, hvor vi objektivt diskuterer, hvad der skal ske, hvorfor og hvordan – ud fra vores fælles kendskab til barnet. God kommunikation mellem os som forældre er nøglen til at passe bedst muligt på vores barn i en skilsmissesituation.

En anden observation omkring barnets bedste er, at skilsmissebørn savner deres søskende, hvis de ikke bor sammen. Børnerådet konkluderer på baggrund af deres undersøgelser og erfaringer, at forældre skal *tage ansvar for at holde sammen på de søskendeflokke, de sætter i verden – eller bringer sammen*. Søskendebåndet er grundlæggende for barnets identitetsdannelse, generelle trivsel og udvikling. I mange tilfælde uanset om man som søskende har fælles biologiske forældre eller ej.

Den geografisk afstand mellem forældrene er også af betydning for barnets trivsel. Stor geografisk afstand mellem forældre, og dermed også til barnets venner, kan give stress, en følelse af rodløshed og manglende holdepunkt i hverdagen. Skal en deleordning fungere godt for barnet, skal forældrene bo i nærheden af hinanden.

Desuden betyder barnets alder og udviklingstrin meget i forhold til samværsordning. Det beskrives i efterfølgende afsnit.

SAMVÆRSORDNING VERSUS DELEORDNING

Når forældre aftaler samvær, skal aftalen baseres på blandt andet barnets alder, barnets sårbarhed versus robusthed, barnets tilknytning til henholdsvis far og mor, om barnet kan blive boende, der hvor den faste base hele tiden har været, eller om begge forældre under alle omstændigheder er nødt til at flytte til nyt. Hensynet går altså på barnets individuelle behov for stabilitet, tryghed og forudsigelighed.

Mange tænker at en deleordning som 7/7 vil være den bedste og nemmeste løsning for barnet, fordi det så kan se begge sine forældre lige meget. Men det giver store udfordringer, hvis man skal have en deleordning til at fungere godt for barnet. Og det kan være ualmindelig anstrengende for barnet at skulle flytte hver eller hver anden uge.

Omvendt hvis man vælger, at barnet skal bo fast hos en forælder og blot besøge den anden, risikerer man, at et barn får dårlig samvittighed overfor den forælder, barnet kun besøger. Og det kan ligeledes have en negativ konsekvens for tilknytningen.

ALDERSINDELT SAMVÆR

0 til 3 år

Studier inden for både udviklingspsykologi og barndomssociologi viser, at små børn skal være hos deres mor. Her gælder ingen ligestilling for fædrene. Det har nemlig afgørende betydning for barnets trivsel, at det knytter tætte bånd til sin mor, mens det ammer og er helt lille.

Jo yngre et barn er, jo større behov har barnet for stabilitet og forudsigelighed. Som skilsmissefar må man nøjes med at være sammen med sit lille barn et par timer ad gangen. Men gerne hyppigt.

3 - 5 år

Stabilitet, forudsigelighed og overskuelighed er stadig essentielt. Så heller ikke i denne alder er lighed bedst for barnet. Det bedste for barnet, når det er 3-5 år er, at det bor hos mor og overnatter hos far et par dage om ugen – fx hver anden weekend og hver anden torsdag – fredag. Det kan med fordel suppleres med eftermiddagssamvær.

5 til 8 år

Både Børns Vilkår og Egmont Fondens & Børnerådets undersøgelser viser, at mange børn i denne alder foretrækker en fast bopæl hos den ene forælder – og lidt mindre tid hos den anden af forældrene. Men det kan være svært for børn at sige til sine forældre, for de vil helst være loyale over for begge.

Det gælder stadig, at når man som forældre forventer, at børn i den alder skal være omstillingsparate, så risikerer man, at de bliver stressede. Hvis I vælger en deleordning som fx 7/7, er det vigtigt at huske, at børn kan have brug for at være sammen med den forælder, de ikke er hos – bare i nogle timer i løbet af ugen.

9 og 12 år

Nu begynder 7/7 ordningen at give mening – eller endnu bedre 14 dage hvert sted. Der falder mere ro over samværet med en 14/14 dages ordning. Samtidig er børnene nået en alder, hvor de begynder at give udtryk for, hvad der fungerer for dem. Det er også i den alder fritidsinteresser og venner begynder at betyde rigtig meget – og det kan betyde, at de nogle gange vil blive længere hos den ene forælder, fordi det passer med venner og veninder eller aktiviteter lige dér.

Teenagere

Studier og undersøgelser fortæller, at teenagere foretrækker 14/14 eller evt. 7/7. Men samtidig er fester og jævnaldrende vigtigere for teenagerne end forældrene i denne periode, så de vil have en tendens til at aflyse samvær, når det ikke passer ind i deres planer. Som forælder er man for en tid mest henvist til bare at være der, når behovet for samvær opstår. Teenagere kan både overskue og håndtere, at samværsaftaler nu bliver langt mere fleksible. Det er vigtigt i denne periode, at teenager får lov til at planlægge og lave egne aftaler.

SAMVÆRS- OG DELEORDNINGER – FORDELE OG ULEMPER

Konklusionen på ovenstående er, at det mest hensigtsmæssige, man som forældre kan gøre, er at skifte mellem samværs-/deleordninger – så samvær tilpasses barnets alder og psyke.

Vi lister nu nogle af de hyppigt valgte ordninger og ridser kort fordele og ulemper op.

Traditionel samværsordning

En samværsordning, hvor barnet bor hos den ene forælder og besøger den anden, tilgodeser barnets behov for tryk, sammenhæng og helhed i hverdagen. Og det er selvfølgelig gældende i endnu højere grad, hvis barnet bliver boende, hvor det hele tiden har boet. Ulempen er, at barnet kan komme til at savne en hyppig og måske regelmæssig kontakt med den anden forælder. Og at barnet kan risikere at komme til at føle skyld over, at den anden forælder muligvis føler ensomhed og savn.

7/7

Hvis en ugentlig deleordning skal fungere, stiller den store krav til forældrene: de skal forpligte sig til at ha' en ordentlig, sober og saglig kommunikation omkring barnet, og de skal forpligte sig til at bo i nærheden af hinanden, så barnet ikke skal stresse over lange transporttider efter en hektisk uge med skole og fritidsinteresser. Adskillige undersøgelser viser, at en 7/7-ordning kun fungerer til barnets bedste, hvis forældrene har et godt samarbejde. Og at der er en risiko for, at barnet føler stress og rodløshed, når det skal flytte hver uge.

14/14

Giver barnet større ro og kontinuerlighed, samtidig ser barnet sine forældre regelmæssigt og lige meget. Som med 7/7-ordningen, kræver denne samværsordning også, at forældrene har en sober og saglig kommunikation omkring barnet. Der er lidt mere tid i forhold til at skulle rejse mellem sine forældre, men omvendt kan det være et problem for barnet, hvis forældrene bor et stykke fra hinanden, at barnet ikke kan dyrke sine fritidsinteresser, venner og hobbyer det halve af hver måned.

9/5

Giver relativt ro for barnet. Giver barnet en base og giver samtidig mulighed for at have en dagligdag sammen med begge forældre.

12/2

Betyder at barnet har en fast base og alligevel ser den anden forælder jævnligt. Men dagligdagen ligger udelukkende hos den ene forælder, og barnet er derfor altid kun på *besøg* hos den anden forælder.

14/5

En undersøgelse, Hanne Søndergård Jensen (børnesagkyndig socialrådgiver) har lavet, viser, at når et lidt større barn selv må vælge, fravælger barnet som regel 7/7-ordningen til fordel for en 14/5-ordning, der giver en fast base og dermed ro og stabilitet. Og kombineret en regelmæssig dagligdag hos begge forældre.

FORUDSÆTNINGER FOR EN VELFUNGERENDE DELEORDNING

Der er nogle centrale forudsætninger for, at en deleordning kan fungere til barnets bedste. I hovedpunkter er det:

- At forældrene kan samarbejde og har regelmæssig kontakt, så de reelt deles om omsorgen.
- At der er faste rutiner i forhold til hvornår barnet bor hvor.
- At der er kort afstand mellem forældrenes boliger, så barnet kan bevare sit netværk som skole/børnehave og venner.
- At søskende følges / er sammen.
- At barnet har adgang til den anden forælder – kan ringe og komme forbi.
- At barnet kan fortælle om sit liv hos den anden forælder uden frygt for at være illoyal eller sårende.
- At ordningen er fleksibel og både kan tilpasses blandt andet barnets alder, og at samværet kan ændres, når det skal passe ind i barnets planer.

Mai Heide Ottosen & Rikke Schwartz (2011). "Beskyttelses- og risikofaktorer for skilsmissebørns trivsel i deleordninger". Undersøgelse for SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Kirsti Haaland Ramfjord (2002). "Familien etter skilsmissen – erfaringer med delt omsorgsordning".

Dion Sommer (2003). "Barndomspsykologiske facetter".

Dion Sommer (2006). "Barndomssociologi som børneperspektiv? En udviklingspsykologisk vurdering".

Statsforvaltningen (2014). "Samværsguide - råd til forældre om samværsaftaler".

Retsinformation.dk. "Vejledning om samvær".

John Aasted Halse (2016). "Børn i skilsmisse".

Kirsti Haaland Ramfjord (2002). "Familien etter skilsmissen – erfaringer med delt omsorgsordning".

Karen-Asta Bo m. fl. (2000). "Se - det er mig i stormvejr".

Ruth Juul (2016). "Barnets bedste".

Lola Jensen (2015). "Pas på familien - også når den går i stykker".

Hanne Søndergård Jensen (2014). "To hjem - én familie".

Margrethe Brun Hansen (2013). "Søskende - en bog til forældre om at skabe gode søskenderelationer".

Margrethe Brun Hansen (2016). "De kompetente forældre".

Annette Due Madsen (red.) (2012). "Far, mor og skilsmissen".

Børnerådet & Egmont Fonden (2015) "Jeg er træt af at være deres brevdue" En undersøgelse af hvordan børn oplever konfliktfyldte skilsmisser.